

СЕКЦІЯ ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ІННОВАЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

УДК 658.511

Кирич Наталія Богданівна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

Кінаш Ірина Анатоліївна

Подільського державного аграрно-технічного університету, Україна

РЕСУРСООЩАДНІСТЬ ХАРЧОВИХ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВИМОГА ДНЯ

Natalia Kyrych, Irina Kinash

RESURSOOSCHADNIST FOOD PROCESSING ENTERPRISES REQUIREMENT OF THE DAY

Необхідність переходу до якісно нового рівня ресурсоспоживання виступає об'єктивною і незаперечною умовою підвищення ефективності суспільного виробництва. Ця проблема є надзвичайно складною, оскільки потребує комплексного вирішення на всіх рівнях господарювання. Актуальність підвищення ресурсоефективності харчових переробних підприємств зумовлюється високим рівнем ресурсо- та енергоємності продукції національного виробництва, яка внаслідок цього втрачає свої конкурентні позиції на зовнішньому та внутрішньому ринках; неефективним природокористуванням, а також нагромадженням суттєвих екологічних проблем. Отже, ресурсощадність в економічному розвитку України має надзвичайно важливе значення, що і обумовлює актуальність дослідження.

Дослідження проблеми ресурсощадності знайшли своє відображення у роботах українських учених-економістів: С.А.Подолінського, В.І.Вернадського, Н.М.Федоровського, Данилишина та ін.

Однак значна частина питань з даної проблематики потребує подальшого дослідження, а саме: не достатньо чітко визначена система економічних категорій у сфері ресурсощадності, потребують вдосконалення механізм його реалізації, заходи стимулювання та фінансування. Вирішення вказаних проблем дозволить зробити процес ресурсощадності ефективнішим, що значно покращить ситуацію в економіці країни.

Ресурсощадність недостатньо тлумачити лише як процес, її слід розглядати також як умову, результат і показник поліпшення використання ресурсів на всіх етапах і рівнях виробничо-господарської діяльності.

В умовах ринку головним важелем впливу на ресурсощадності виступає конкуренція. Вона змушує товаровиробників на ринку, з одного боку, підвищувати якість продукції, з другого – зменшувати витрати на виробництво товару в ринкових умовах. Це призводить до постійного підвищення якісного рівня ресурсоспоживання, а, отже, і ресурсощадності.

Важливими напрямками ресурсозбереження являються зниження енерго- та матеріаломісткості продукції; впровадження досягнень науково-технічного прогресу; скорочення та ліквідація втрат; покращення якості продукції; ресурсозабезпечення виробництва за рахунок залучення вторинних ресурсів у господарський оборот. Для широкомасштабної реалізації вказаних напрямків необхідно формування ефективного організаційно-економічного механізму стимулювання ресурсощадності, раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища, оскільки важливими

критеріями сучасного виробництва являються рівні його ресурсомісткості, безвідходності та екологічності.

Однією з основних складових ресурсоощадності на вітчизняних підприємствах є збереження енергетичних ресурсів, що визначається рядом причин. По-перше, більшість видів паливно-енергетичних ресурсів є не відтворюваними, а динаміка їх споживання в останні десятиріччя свідчить про прискорення вичерпання розвіданих запасів цих ресурсів.

По-друге, частка енергетичних витрат у загальній собівартості промислової продукції надзвичайно велика, тому економія їх значною мірою впливає на підвищення ефективності виробництва.

По-третє, слід відзначити обтяжливу залежність національної економіки від зовнішніх джерел енергопостачання, яка залишається високою. Це одна з причин утворення дефіциту платіжного балансу, що веде до зростання зовнішньої заборгованості.

По-четверте, введення в господарський обіг паливно-енергетичних ресурсів призводить до погіршення екологічної ситуації, яка в сучасних умовах вкрай складна і вимагає негайного здійснення радикальних заходів.

По-п'яте, без досягнення якісно нового рівня ресурсоспоживання вихід вітчизняної економіки з кризи і її інтеграція в європейську і світову економічні системи неможливі. Марнотратство паливно-енергетичних ресурсів у процесі виробництва продукції робить її неконкурентоспроможною.

Зарубіжний досвід свідчить, що значна кількість підприємств має можливість суттєво знизити свої енергетичні витрати шляхом організації системи енергоменеджменту. Енергоменеджмент являється набором простих повторювальних заходів, а саме: розроблення енергетичної політики, розроблення енергетичних бюджетів; моніторинг енергоспоживання та ін. Недостатня орієнтація стратегії підприємств на енергопостачання та неефективність практичної діяльності відносно економії енергетичних ресурсів обумовлюють необхідність розробки цілісної системи управління процесами економії енергії на підприємстві. Вона складається з різних елементів: аналізу, стратегії енергозбереження, планування, організації енергозбереження та контролю, основним інструментом яких повинно стати вивчення їх взаємодії та мотивації.

Надзвичайно актуальною проблема ресурсоощадності, а також і енергоощадності, як її основна складова, є для вітчизняних цукропереробних підприємств. На багатьох цукрових заводах парові котли та турбіни знаходяться в передаварійному стані і потребують негайної заміни. Всього в 2014р. році було замінено біля 100 одиниць основного технологічного і енергетичного обладнання. Для порівняння: в 1986–1990 роках на цукрових заводах щорічно оновлювалось понад 400 одиниць фізичнозношеного обладнання.

Надзвичайно актуальним для розвитку цукрових заводів є питання запровадження енергозберігаючих технологій. Слід зазначити, що цукрове виробництво є найбільш енергоємним серед підприємств харчової промисловості. Частка палива та електроенергії в собівартості переробки 1 тонни цукрових буряків у середньому складає 32–35 %. Протягом останніх десяти років цукрові заводи України практично не зменшили питомі витрати і вони залишаються на рівні 6,2–6,3 % умовного палива до маси буряків, а на окремих цукрових заводах сягають 8 %. У той же час, заводи Європи в період енергетичної кризи за рахунок зменшення питомих витрат теплової і електричної енергії досягли 2,6–3,0 % витрат палива до маси буряків.

Проблема енергоощадності на цукрових заводах набула розгляду на державному рівні, однак її вирішення носить лише декларативний характер і передбачає виконання передбачених програмою по енергозбереженню «Розробка енерготехнологічної схеми

бурякоцукрового виробництва з метою зменшення рівня енерговитрат, відпрацювання та впровадження комплексу технічних рішень з їх реалізації». Завдання держави – надати державну фінансову підтримку для закупівлі енергозберігаючого обладнання, для переоснащення цукрових заводів. Комплексна реалізація запропонованих заходів дозволить цукровим заводам суттєво зменшити витрати на паливо та енергію, що є особливо актуальним в умовах економічної кризи, а також за сучасного рівня цін на природний газ.

Враховуючи енергодефіцитність України, досвід країн, що мають приблизно аналогічний рівень забезпечення власними джерелами органічного палива, єдиним шляхом вирішення питання підвищення рівня енергетичної безпеки держави являється ефективне використання енергетичних ресурсів і впровадження нетрадиційних та альтернативних джерел енергії.